

اصل ۵۰ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۶۲۶

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۳۰

سرکار خانم معصومه ابتکار

معاون محترم رییس جمهور و رییس سازمان حفاظت محیط زیست

با سلام

با عنایت به مسئولیت رییس جمهور در اجرای قانون اساسی طبق اصل ۱۱۳ و با استناد به مواد ۱۲ و ۱۴ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری مصوب سال ۱۳۶۵ مجلس شورای اسلامی و عطف به نامه شماره ۱-۱۴۶۵۷ مورخ ۸۱/۴/۱۷ جناب عالی به ریاست محترم جمهوری، دستور فرمایید اقداماتی که در جهت اجرای اصل پنجاهم قانون اساسی در زمینه انجام وظیفه عمومی حفاظت محیط زیست و ممانعت از فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که ملازمه با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن دارد صورت گرفته و موانع و مشکلات موجود در این راه، به طور مشروح برای این هیأت ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رییس جمهور و

رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۵۲-۲۹۲۳۶

تاریخ ۱۳۸۱/۷/۲۰

جناب آقای مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

بازگشت به نامه شماره ۸۱-۳۶۲۶ مورخ ۸۱/۴/۳۰

احتراماً، ضمن ایفاد یک نسخه از گزارش عملکرد اجمالی این سازمان که عمدتاً در جهت تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی می‌باشد، ذیلاً مواردی از نقض اصل پنجاهم قانون اساسی توسط برخی نهادها، مراجع و اشخاص را به استحضار می‌رساند:

الف: قوه مقننه

متأسفانه برخی از مصوبات مجلس شورای اسلامی در زمینه بهره‌برداری از منابع طبیعی و یا فعالیت‌های صنعتی و عمرانی با اصل پنجاهم قانون اساسی تعارض دارد و علیرغم این‌که شورای نگهبان مسؤلیت انطباق مصوبات مجلس با اصول قانون اساسی و رفع این تعارض را دارند، ظاهراً یا توجه کافی به ماهیت موضوع و آثار ناشی از این تعارض را نداشته و یا مسایل غیرزیست محیطی محور و دغدغه اصلی آنان می‌باشد. برای مثال در بند الف ماده ۱۰۴ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که مجوز بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور براساس توان بالقوه منابع داده شده است دولت موظف گردیده ضمن حفظ روند رشد تولیدات و بهره‌برداری از منابع ترتیبی اتخاذ نماید که تعادل محیط زیست «نیز» حفظ شود بعبارت دیگر در تعارض بین بهره‌برداری از منابع طبیعی و جنگل‌ها و مراتع یا اثرات ناشی از آن‌که ممکن است منجر به تخریب و برهم خوردن تعادل محیط زیست گردد، حفظ محیط زیست با اضافه شدن واژه «نیز» در اولویت و اهمیت درجه دوم نسبت به بهره‌برداری قرار گرفته است حال آن‌که طبق نص صریح ذیل اصل پنجاهم قانون اساسی هرگونه فعالیت اقتصادی و غیر آن‌که به آلودگی یا تخریب غیرقابل جبران

محیط زیست ملازمه و تعارض داشته باشد ممنوع است یعنی در تقابل و تعارض حفظ محیط زیست و فعالیت‌های اقتصادی، حفظ محیط زیست در اولویت و اهمیت درجه اول قرار دارد.

متأسفانه این اشکال هم در مرحله بررسی در دولت و هم در مجلس خاطرنشان و تذکر داده شد ولی تأثیری نداشت.

ب: قوه قضاییه

در آراء و احکام صادره از شعب گوناگون دادگاه‌های عمومی، موارد بسیار عدیدهای از بی‌توجهی و نقض اصل پنجاهم قانون اساسی و حتی نقض قوانین عادی معتبر به چشم می‌خورد. بسیاری از مراجع قضایی هنگام ارجاع موضوع و درخواست برای توقف فعالیت یک منبع آلوده‌کننده و تداوم آن جهت تحقق اهداف اقتصادی و امثال آن و با وجود قوانین معتبر برای جلوگیری از آلودگی از صدور حکم و یا صدور دستور توقف فعالیت و جلوگیری از آلودگی حتی با این استدلال که ممکن است کارگران کارخانه بیکار شده و یا ممانعت از فعالیت منبع آلوده‌کننده اثرات اجتماعی داشته باشد خودداری نموده و یا در بسیاری از مواقع علیرغم اثبات و تخریب محیط زیست و پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده و تجاوز به این مناطق به دلایل غیرمستند و غیرموجه، متخلفین و اشخاص حقیقی و حقوقی را تیرئه نموده و از صدور دستور رفع آثار تصرف و تخریب خودداری می‌نمایند که این موارد از مصادیق بارز تعارض و تقابل با اصل پنجاهم قانون اساسی می‌باشد. برای مثال چند نمونه از احکام صادره از مراجع قضایی را که موجب تداوم آلودگی و تخریب محیط زیست و صدور مجوز فعالیت‌های دیگر شده است ضمیمه می‌گردد.

ج: قوه مجریه

نقض اصل پنجاهم در قوه مجریه بدو طریق صورت می‌گیرد:

۱. از طریق تصویب مقررات و تصویب‌نامه‌های هیأت وزیران که بسیار معدود و کم می‌باشد:

۲. از طریق دستگاه‌های اجرایی، وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی
۱. در مورد اول به طور مثال می‌توان تصویبنامه شماره ۴۵۱۷/ت ۱۵۲۳۳ مورخ
۱۳۷۵/۵/۱ هیأت وزیران را نام برد که صریحاً اجازه بزرگراه تهران شمال در
داخل منطقه حفاظت شده بسیار ارزشمند البرز مرکزی و سپس تخریب محدود به بسیار
وسیع‌تری از نخایر و جوامع جنگلی کهنسال و در نتیجه تخریب غیرقابل جبران محیط
زیست را به وزارت راه و ترابری و بنیاد مستضعفان داده است که کلاً مغایر با روح و
هدف اصل پنجاهم قانون اساسی می‌باشد علاوه بر آن پلحاظ اقتصادی کردن احداث
بزرگراه هیأت وزیران وقت تصمیم بسیار خطرناک و فاجعه‌باری را در همین
تصویبنامه اتخاذ کرد به این معنا که سازمان جنگل‌ها و مراتع (وزارت جهاد سازندگی
وقت) را موظف به واگذاری ۶۲/۵ میلیون متر مربع از اراضی و منابع طبیعی (ترجیحاً
اطراف تهران و چالوس) به بنیاد مستضعفان برای شهرک سازی یا فروش اراضی برای
تأمین و جبران هزینه‌های احداث بزرگراه نمود.

۲. نقض قانون اساسی و مبادرت به اقداماتی که منجر به ایجاد آلودگی یا تخریب
محیط زیست (مستقیماً یا غیر مستقیم) از طریق وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی
می‌شود به اندازه‌ای زیاد است که فقط می‌توان به رئوس یا عناوین برخی از آنها اشاره
نمود مانند:

- واگذاری ۲۴۰ هکتار از ارزشمندترین زیستگاه‌های پارک ملی سرخه حصار در
شرق تهران (حدود ۱۵۰ سال به عنوان شکارگاه تحت حفاظت کامل قرار داشت) از طریق
وزارت کشاورزی وقت به شرکت تعاونی وزارت کشاورزی برای شهرک سازی
- احداث کنار گذر بندر انزلی از داخل تالاب در حال نابودی و تخریب انزلی توسط
استانداری گیلان.

- تخلیه و نابودی برخی از تالاب‌ها و فروش آب آن‌ها برای سایر فعالیت‌های
اقتصادی عمرانی و غیره از طریق سازمان‌های آب منطقه‌ای استان‌ها.

د: سایر نهادها و مراجع

تجاوز و تصرف بسیاری از محدوده‌های اکولوژیک و زیست محیطی ارزشمند

کشور از جمله پارک ملی، آثار طبیعی ملی و مناطق حفاظت شده توسط سپاه پاسداران و انجام رزمایش (مانور) و تخریب غیرقابل جبران پوشش گیاهی و زیستگاه‌های حیات وحش توسط عوامل سپاه از موارد بارز و نقض آشکار قانون اساسی است که تقریباً می‌توان گفت کمتر محدوده منطقه حفاظت شده طبیعی کشور را می‌توان نام برد که از تصرف و تملک و تغییر کاربری یا تخریب توسط سپاه در امان مانده باشد و متأسفانه اقدامات قانونی سازمان نیز تاکنون بی‌نتیجه مانده است.

از جمله مهمترین این مناطق می‌توان به پارک ملی سرخه حصار، پارک ملی کویر، پارک ملی بمو، منطقه حفاظت شده بیستون در کرمانشاه، منطقه حفاظت شده سفید کوه خرم‌آباد و غیره اشاره کرد.

علاوه بر سپاه پاسداران و برخی نهادهای دیگر، در برخی موارد نهادهای عمومی غیردولتی به ویژه شهرداری‌ها مبادرت به تصمیم‌گیری و اقداماتی می‌نمایند که در سطح بسیار گسترده و وسیع منجر به آلودگی یا تخریب غیرقابل جبران محیط زیست به ویژه با تأثیرات شدید و پایدار و غیرقابل برگشت می‌شود. به طور مثال هنگامی که شهرداری تهران با سرعت شتاب آلود اجازة تخریب باغات و اراضی و فضای سبز شمال تهران با صدور مجوزهای بلندمرتبه سازی و تراکم فروشی صادر کرد و این فاجعه در سطح وسیعی از شمال شهر اتفاق افتاد در حقیقت نه فقط فضاهای زیست شهری دچار آسیب شد بلکه برج سازی‌ها خود مولد خطرات و زیان‌های زیست محیطی مضاعف شدند از جمله افزایش حجم فاضلاب‌های محدوده برج‌ها- تراکم جمعیت در فضاهای تنگ که این امر موجب تراکم شهری و ترافیک و در نتیجه افزایش آلودگی هوا و آلودگی صوتی تهران گردید، حتی تخریب باغات و نک و تبدیل آن به آلودگی و خانه‌های چندمتری در اطراف بزرگراه چمران نیز اگر موجب آلودگی هوا نشده ولی آلودگی بصری را که در کشورهای دیگر جهان بسیار مورد توجه قرار دارد ایجاد کرده است.

۵. توسط اشخاص حقیقی و حقوقی

بدیهی است زمانی که اصل پنجاهم قانون اساسی توسط قوای اصلی و سازمان‌های دولتی نقض می‌گردد دیگر نمی‌توان انتظار بیشتری از مردم عادی یا اشخاص غیردولتی

که آگاهی کمتر نسبت به قوانین و قانون اساسی دارند باعث پابین توضیح در سازمان مدارک و مستندات بیشماری از نقض قانون اساسی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی وجود دارد که عمدتاً با هدف تأمین منافع اقتصادی البته کوتاهمدت صورت می‌گیرد و راه حل جلوگیری از بروز این مشکل و حفظ صیانت و حاکمیت اصل پنجاهم قانون اساسی اولاً آگاه سازی و تدویر افکار عمومی و بسط و اشاعه فرهنگ زیست محیطی، ثانیاً اجرای قاطع قوانین محیط زیست و جلوگیری از تصویب مقررات ضد زیست محیطی و نهایتاً حمایت مقامات و مسئولان و قوای اصلی کشور از محیط زیست و توجه به اصل پنجاهم قانون اساسی می‌باشد.

نرهاد دبیری

مدیرکل دفتر حقوقی و امور مجلس

عملکرد اجمالی سازمان حفاظت محیط زیست (۱۳۸۰-۱۳۷۶)

- تدوین ضوابط استقرار صنایع در اجرای مواد ۱۲ و ۱۳ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا برای حفاظت محیط زیست از استقرار نامناسب.
- تدوین استانداردهای خروجی از منابع آلوده کننده هوا، موضوع ذیل تبصره ۲ ماده ۱۵ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا.
- تدوین آیین نامه اجرایی تبصره ۸۲ قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران راجع به رعایت ملاحظات زیست محیطی در طرحها و پروژه‌های بزرگ و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی.
- تدوین آیین نامه اجرایی راجع به نحوه جلوگیری از آلودگی صوتی.
- تدوین آیین نامه اجرایی موضوع بند «ج» ماده ۱۰۴ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، در مورد جرایم خروجی واحدهای آلاینده و همچنین واحدهایی که فعالیت آنها باعث تخریب محیط زیست شود.
- تدوین آیین نامه‌های اجرایی قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا.
- پیشنهاد ممنوعیت شماره گذاری اتوبوس‌ها و مینی‌بوس‌های دیزلی در شهر تهران و استفاده از سوخت گاز طبیعی (CNG) برای آنها.
- پیشنهاد حفاظت از جنگل‌ها و منابع طبیعی که در قالب مصوبه هیأت وزیران به عنوان سیاست‌های دولت در مورد صیانت از جنگل‌های شمال کشور به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی به تصویب رسید.
- تدوین و تصویب الگوی ارزیابی زیست محیطی و اجباری کردن ارزیابی برای ۱۵ نوع پروژه بزرگ
- بازنگری گزارش ارزیابی زیست محیطی بیش از ۵۰ پروژه بزرگ.
- تهیه و تصویب استراتژی مدیریت پسماندهای ویژه در شورای عالی حفاظت محیط زیست.

- استقرار نظام مدیریت زیست محیطی در کشور.
- تدوین برنامه جامع کاهش آلودگی هوای تهران مبتنی بر هفت محور و پیگیری مراحل عملیات اجرای آن توسط کمیته اجرایی کاهش آلودگی هوای شهر تهران.
- استقرار استاندارد IFCI-15/04 در کارخانجات تولید خودرو به منظور تأیید نوع (Type Approval) و تطابق تولید (Cnp) و آغاز حرکت جدی برای تطابق تولیدات با استانداردها.
- برقراری مشابه فنی خودروهای تولیدی داخل کشور به منظور تطابق با استانداردهای مصوب براساس توافق به عمل آمده با اداره راهنمایی و رانندگی و شهرداری از ابتدای سال ۱۳۷۹.
- استقرار نظام Iso 14000 در صنایع بزرگ کشور به تعداد ۴۲ مورد که بیش از ۲۰ مورد گواهینامه دریافت کرده‌اند.

بسمه تعالی

شماره ۶۱۷-۴۲/ح

تاریخ ۱۳۸۱/۹/۱۰

جناب آقای مهربور

ریس محترم هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

بازگشت به نامه شماره ۸۱-۳۸۲۹ م مورخ ۱۳۸۱/۶/۶ و پیرو نامه شماره ۵۲-۲۹۲۳۶

مورخ ۸۱/۷/۲۵

احتراماً، همان‌طور که در نامه پیروی فوق اشاره شده است ما همچنان معتقدیم جنگل‌ها در معرض خطر تخریب قرار دارند و باید اقدامات حفاظتی جدی در این مورد آغاز شود.

در همین راستا سازمان حفاظت محیط زیست به منظور حفاظت از منابع طبیعی و اکوسیستم‌های ویژه به استناد بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست محدوده‌هایی از این منابع طبیعی را به عنوان پارک ملی، اثر طبیعی ملی و منطقه حفاظت شده تحت مدیریت خود قرار داده است ولی یکی از اشکالات عمده در از بین رفتن منابع طبیعی، تصویب اصلاح ماده ۳۱ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع می‌باشد.

با عنایت به مراتب فوق به نظر می‌رسد بایستی اقدامات جدی‌تری را در سطح کلان با حمایت و همکاری دستگاه‌های ذیربط در زمینه حفاظت از منابع طبیعی به ویژه جنگل‌ها و مراتع و اراضی ملی به عمل آورد.

سیدمحمد مجابی

معاون پشتیبانی و امور مجلس

اصل ۳۱ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۵۹۲

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۲

جناب آقای مهندس عبدالعلی زاده
وزیر محترم مسکن و شهرسازی

با سلام
با توجه به اصل ۱۱۳ قانون اساسی و مسئولیت رئیس جمهور، خواهشمند است دستور فرمایید اقداماتی که در جهت اجرای اصل ۳۱ قانون اساسی در خصوص حق داشتن مسکن متناسب با نیاز هر فرد و خانواده ایرانی بعمل آمده و میزان تحقق مفاد این اصل، برای این هیأت ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رئیس جمهور و

رئیس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۱۹۵۵/۱۱۰/۰۱

تاریخ ۱۳۸۱/۵/۹

برادرگرامی جناب آقای نیکوسرشت - عضو محترم هیأت مدیره سازمان ملی زمین و مسکن
سرکار خانم امانی - مدیرکل محترم دفتر برنامه ریزی و اقتصاد سازمان ملی زمین و مسکن

سلام علیکم

نامه شماره ۸۱-۳۵۹۲ مورخ ۸۱/۴/۱۲ مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت
پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی در خصوص درخواست ارسال اقداماتی که در
جهت اجرای اصل ۳۱ قانون اساسی مبنی بر داشتن مسکن مناسب با نیاز هر فرد و
خانواده ایرانی بعمل آمده و میزان تحقق مفاد این اصل که تصویر آن به پیوست
می باشد، به استحضار وزیر محترم مسکن و شهرسازی رسید، در رایانه مرقوم
فرمودند:

«جناب آقای نیکوسرشت

سرکار خانم امانی

سلام

مسأله مهم است گزارش مبسوطی از شرایط مسکن کشور از
سال ۵۵ تاکنون تهیه و با ذکر شاخص های عمده دستاوردهای
نظام را توضیح دهید. به ویژه با توضیح گروه هایی هدف مسکن
استیجاری و مسکن حمایتی بنیاد مسکن جهت گیری انسانی
دولت را تشریح نمایید.»

احمد اصغری مهرآبادی

مشاور وزیر و مدیرکل دفتر وزارتی

بسمه تعالی

شماره ۷۲۷۸/۱۰۰/۰۲

تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۳

جناب آقای سیدعلی خاتمی
رئیس محترم دفتر ریاست جمهوری

سلام علیکم
پارگشت به نامه شماره ۵۸۴۸ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۲۸ آن دفتر در رابطه با اقدامات به عمل آمده در خصوص اجرای اصل سی و یکم قانون اساسی، به پیوست خلاصه گزارش و مشروح اقدامات به عمل آمده تحت عنوان «عملکرد بیست و سه ساله بخش مسکن» جهت استحضار ریاست محترم جمهوری تقدیم می‌گردد.

علی عبدالملکی زاده

چکیده‌ای از عملکرد بخش مسکن در راستای تحقق اصل سی و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

در اصل سی و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «برخورداری از مسکن مناسب با نیاز حق هر فرد و خانواده ایرانی بوده و دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند، به خصوص روستائینان و کارگران زمینه اجرای این اصل را فراهم کند.»

نگاهی به آمار و اطلاعات مربوط به قبل از تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد اندازه شاخص تراکم خانوار در واحد مسکونی که کلیدی‌ترین شاخص تبیین تحولات کمی بخش مسکن محسوب می‌شود در سال ۱۳۵۶ برای کل کشور معادل ۱/۲۶ بوده است.

به عبارت دیگر در سال مذکور به ازای هر ۱۲۶ خانوار ساکن در کشور ۱۰۰ واحد مسکونی وجود داشته است. اندازه این شاخص در مناطق شهری کشور معادل ۱/۳۸ و در مناطق روستایی معادل ۱/۱۸ بوده است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود که کمبود مسکن در کشور عمدتاً متعلق به مناطق شهری و شدت آن در مناطق روستایی کمتر بوده است هرچند مناطق روستایی به لحاظ کیفیت مساکن موجود، دارای وضعیت بسیار نامطلوبی بوده و نسبت ساختمان‌های بادوام در روستاها در سال ۱۳۵۶ فقط ۲/۸ درصد کل واحدهای مسکونی موجود در این مناطق بوده است.

کاهش تراکم خانوار در واحد مسکونی و نزدیکی آن به عدد ۱ بیانگر بهبود و دوری آن از عدد ۱ بیانگر وخامت وضعیت مسکن می‌باشد.

عملکرد بخش مسکن در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی که نقش دولت در آن به موجب اصل سی و یکم قانون اساسی، فراهم نمودن زمینه‌های مناسب برای فعالیت‌های مردمی است نشان می‌دهد که تولید مسکن طی این سال‌ها رشدی بیش از تعداد خانوارهای تازه تشکیل شده داشته به گونه‌ای که تعداد واحدهای مسکونی جدیدالاحداث در سال‌های اولیه برنامه سوم یعنی سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ به ترتیب با

۵۲۵ و حدود ۶۰۰ هزار واحد مسکونی به بالاترین میزان خود رسید و اهداف برنامه سوم به ترتیب ۱۰۳ و ۱۰۷ درصد تحقق یافت. تا آنجا که اندازه شاخص تراکم خانوار در واحد مسکونی در کل کشور از ۱/۲۶ در سال ۱۳۵۶ به ۱/۵ در سال ۱۳۷۶ و متعاقباً به ۱/۱۳ در سال ۱۳۸۰ کاهش یافته است.

اندازه این شاخص برای مناطق شهری که کمبود مسکن در آن از شدت بیشتری برخوردار بوده از ۱/۳۸ در سال ۱۳۵۶ به ۱/۱۵ در سال ۱۳۷۶ و متعاقباً به ۱/۱۲ در سال ۱۳۸۰ کاهش یافته است.

به موازات کاهش شاخص تراکم خانوار در واحد مسکونی در مناطق شهری اندازه این شاخص در مناطق روستایی نیز کاهش یافته به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۰ به ۱/۱۴ رسید در حالی که در سال ۱۳۵۶ معادل ۱/۱۸ بوده است.

باید توجه داشت که هرچند کاهش تراکم خانوار در واحد مسکونی تا دستیابی به عدد ۱ که وضعیت آرمانی محسوب می‌گردد می‌تواند ادامه یابد ولی به نظر اکثر کارشناسان و صاحب‌نظران بخش مسکن با توجه به خصوصیات فرهنگی و اجتماعی کشور ما و علی‌رغم افزایش قابل ملاحظه‌گرایش خانوارهای تازه تشکیل شده به زندگی در یک واحد مسکونی مستقل که در شهرهای بزرگ در حال وقوع است، تراکم ۱/۱ خانوار در واحد مسکونی می‌تواند اندازه‌های مطلوب و قابل هدف‌گیری در برنامه‌ریزی‌ها محسوب می‌گردد.

حال چنانچه با توجه به کاهش تراکم خانوار در واحد مسکونی از ۱/۲۶ در سال ۱۳۵۶ به ۱/۱۳ در سال ۱۳۸۰، اندازه این شاخص با اندازه مطلوب این شاخص برای ایران یعنی (۱/۱) و حتی با اندازه آرمانی آن (۱) مقایسه شود دیده می‌شود علاوه بر این که طی سال‌های گذشته نیاز مسکن ناشی از تشکیل خانوارهای جدید پانسخ داده شده و بخشی از نیاز مسکن انباشت شده سال‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نیز تأمین شده، فاصله چندانی با وضعیت مطلوب مسکن نیز وجود ندارد.

از دیگر شاخص‌هایی که بیانگر عملکرد بخش مسکن در راستای اصل سی و یکم قانون اساسی می‌باشد، نسبت ساختمان‌های ساخته شده از مصالح بادوام از کل

ساختمان‌های موجود است که در کل کشور از ۲۳/۹ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۷۱ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است. این نسبت در مناطق شهری از ۵۱ درصد به ۸۹ درصد و در روستاها از ۲/۸ درصد به ۳۵ درصد رسیده است.

انبوه‌سازی نیز طی سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان اصلی‌ترین راه کار ممکن برای افزایش مقیاس تولید، استفاده بهینه از منابع تولید مسکن، افزایش بهره‌وری نیروی کار، استفاده از دانش فنی روز و صرفه‌جویی در مصرف انرژی به لحاظ تأکید جدی بر آن به خصوص در سال‌های اخیر رشد قابل ملاحظه‌ای یافت و سهم واحدهای مسکونی تولید شده به صورت انبوه از کل واحدهای مسکونی ساخته شده از ۱۲/۱ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۴۰ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافت.

افزایش سهم سرمایه‌گذاری در بخش مسکن از کل سرمایه‌گذاری در کشور از ۲۸/۸ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۳۶/۱ درصد در سال ۱۳۸۰، افزایش سهم اعتبارات اعطایی سیستم بانکی از کل سرمایه‌گذاری در بخش مسکن از ۲۷/۱ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۳۷ درصد در سال ۱۳۸۰ از شاخص‌های توفیق در تجهیز منابع مالی در بخش مسکن و کاهش متوسط زمین اختصاص داده شده به یک واحد مسکونی در ساخت و سازهای جدید از ۲۹۳ متر مربع در سال ۱۳۵۶ به ۱۰۱ متر مربع در سال ۱۳۸۰ و کاهش نرخ تخریب سالانه واحدهای مسکونی از ۲ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۱/۳ درصد در سال ۱۳۸۰ و بالاخره کاهش متوسط سطح زیربنای واحدهای جدیدالاحداث در مناطق شهری از ۱۴۳ مترمربع در سال ۱۳۵۶ به ۱۱۹ متر مربع در سال ۱۳۸۰ از دیگر شاخص‌هایی است که روند رو به رشد میزان بهره‌وری در بخش مسکن را طی سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نشان می‌دهد.

افزایش تولید مسکن طی سال‌های مورد بررسی به گونه‌ای که نرخ رشد سالانه آن از نرخ رشد سالانه خانوار تازه تشکیل شده فزونی گرفت در کنار اعمال سیاست‌های مربوط به تجهیز منابع و افزایش بهره‌وری در بخش مسکن موجب گردید که علاوه بر تأمین نیازهای جدید بخشی از نیازهای انباشت شده در بخش مسکن اعم از مناطق شهری و روستایی تأمین و حرکت به سمت اجرای اصل سی و یکم قانون اساسی به عمل آید.

افزایش تولید مسکن به خصوص در طول ۵ سال گذشته باعث گردید که بیش از ۳۳۰ هزار فرصت شغلی جدید در بخش مسکن ایجاد شده و شناختن میزان تولید مسکن به ازای هر هزار نفر از ۷/۸ واحد در سال ۱۳۷۶ به ۹/۵ واحد در سال ۱۳۸۰ افزایش یابد و اهداف کمی برنامه سوم بیش از صد در صد محقق گردد.

بند ۱۰ اصل ۳ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۶۱۵

تاریخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۴

جناب آقای دکتر ستاری فر

معاون محترم رییس جمهور و رییس سازمان مدیریت و برنامه ریزی

با سلام

با توجه به اصل ۱۱۳ و مسؤولیت رییس جمهور، در اجرای قانون اساسی، خواهشمند است دستور فرمایید اقداماتی که در جهت اجرای بند ۱۰ اصل سوم قانون اساسی مبنی بر وظیفه دولت در ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور صورت گرفته و میزان موفقیت و موانع و مشکلات موجود در این راد برای این هیأت ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رییس جمهور و

رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۱۸۰۰/۲۲۱۳۷

تاریخ ۱۳۸۲/۱/۲۷

برادر ارجمند جناب آقای مهرپور
مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام، بازگشت به نامه شماره ۳۶۷۴-۸۱ مورخ ۱۳۸۱/۱/۱۴ همان گونه که استحضار دارند، در رابطه با اجرای بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیرضرور، اقدامات گسترده‌ای در قالب برنامه‌های توسعه و قوانین بودجه و سایر موارد، پیش‌بینی گردیده است که برخی از آن‌ها اجرا گردیده و برخی دیگر در حال انجام می‌باشند. که در این میان تکالیف مقرر در قانون برنامه سوم توسعه از اهمیت خاصی برخوردار است. ضمن ارسال یک نسخه از گزارش برنامه تحول در نظام اداری کشور که به تصویب شورای عالی اداری و هیأت محترم وزیران رسیده است، به اهم اقدامات انجام شده در این خصوص، به شرح زیر اشاره می‌گردد:

۱- اصلاح و نظام‌مند کردن تشکیلات دولت و حذف سازمان‌ها و واحدهای غیر ضروری:

- ۱-۱- ادغام وزارتخانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی و تشکیل وزارت جهاد کشاورزی
- ۱-۲- ادغام وزارتخانه‌های صنایع و معادن و فلزات و تشکیل وزارت صنایع و معادن
- ۱-۳- ادغام سازمان‌های برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۱-۴- ادغام سازمان اسناد ملی ایران و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و تشکیل سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و ساماندهی مدیریت اسنادی و نگهداری آثار و اسناد مکتوب و غیرمکتوب.
- ۱-۵- ادغام مرکز آموزش مدیریت دولتی و مؤسسه عالی پژوهش در برنامه‌ریزی و توسعه و تشکیل مؤسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی

- ۱-۶- اصلاح ساختار تشکیلاتی وزارت بازرگانی که براساس آن بخش قابل ملاحظه‌ای از وظایف دولت در این زمینه به بخش خصوصی واگذار می‌شود.
- ۱-۷- اصلاح ساختار تشکیلاتی راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران که به انتقال برخی از وظایف آن به بخش خصوصی منجر می‌گردد.
- ۱-۸- اصلاح ساختار تشکیلاتی وزارت جهاد کشاورزی
- ۱-۹- مصوبه شورای عالی اداری در رابطه با انحلال شعب و دفاتر شرکت‌های دولتی در خارج از کشور که ادامه فعالیت آن‌ها ضروری نمی‌باشد. با اجرای این مصوبه به طور قابل ملاحظه‌ای در هزینه‌های دولت صرفه‌جویی می‌شود. متأسفانه در این رابطه اقدام جدی از سوی وزارتخانه‌های ذیربط صورت نگرفته است.
- ۱-۱۰- تهیه و تدوین ضوابط ساختار سازمانی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مستقل وابسته به ریاست جمهوری و مؤسسات دولتی و سازمان استان وزارتخانه‌ها
- ۱-۱۱- طرح انتقال شرکت سهامی مزرعه نمونه ارتش به سازمان تعاونی مصرف کادر نیروهای مسلح (اتکا)
- ۱-۱۲- طرح تشکیل سازمان آموزش و پرورش استان

۲- منطقی نمودن اندازه دولت:

- ۲-۱- تهیه برنامه جامع نیروی انسانی بخش دولتی و تعیین سهمیه‌های استخدامی دستگاه‌های دولتی طی برنامه سوم توسعه که براساس آن تعداد کارکنان بخش دولتی در پایان برنامه سوم توسعه به میزان ۵٪ کاهش می‌یابد.
- ۲-۲- پیشنهاد ماده ۸۸ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت که به تصویب رسید و تهیه آیین‌نامه اجرایی آن که به موجب آن خدمات اجتماعی، فرهنگی، خدماتی و رفاهی دستگاه‌های دولتی توسط بخش غیردولتی و با روش‌های سه‌گانه تعزیف شده ارایه می‌گردد.
- ۲-۳- تصویب ماده (۹۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت که براساس آن تسهیلات لازم به منظور جابجایی اعتبارات دستگاه‌های اجرایی در خصوص واگذاری فعالیت‌های آن‌ها در زمینه مدیریت شهری به شهرداری‌ها و فعالیت‌های مربوط به

شورای اسلامی روستاها و دهیاری‌ها پیش‌بینی شده است. در همین رابطه تصدی‌های دستگاه‌های اجرایی در مدیریت شهری شناسایی و برای واگذاری به شهرداری‌ها در شورای عالی اداری مطرح و کلیات آن تصویب شد.

۲-۴- واگذاری امور عمومی و خدمات دستگاه‌های اجرایی به بخش غیردولتی
۲-۵- ایجاد تسهیلات لازم در خصوص نقل و انتقال کارکنان مازاد دستگاه‌های دولتی
۲-۶- ایجاد تسهیلات لازم برای خروج از خدمت کارکنان از طریق بازخرید سنوات

خدمت آن‌ها با پرداخت وجوه تشویقی

۲-۷- تهیه طرح دولت متناسب (الگوی مناسب اندازه دولت) از طریق تعیین و تفکیک اعمال حاکمیت و اعمال تصدی براساس مفاد ماده ۶۲ قانون سوم توسعه و تشخیص اندازه مناسب برای دولت با تعریف منطقی دولت و امکانات و منابعی که می‌توان برای اداره امور توسط دولت هزینه کرد.

۲-۸- طرح شناخت و واگذاری و توقف توسعه بخش‌های اعمال تصدی دولت در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و تعیین راه‌های مناسب برای توسعه فعالیت بخش غیردولتی به موازات کاهش تصدی‌های دولتی

۳- تمرکززدایی از اداره امور کشور:

۳-۱- تشکیل سازمان استان در تعدادی از وزارتخانه‌ها و تجمیع کلیه فعالیت‌های مربوط به وزارتخانه‌ها در سازمان استان مربوط

۳-۲- انتقال وظایف اجرایی ۱۰ وزارتخانه به واحدهای استانی مربوط

۳-۳- تهیه طرح عدم تمرکز اداری برای طرح در هیأت محترم وزیران

۳-۴- انتزاع شبکه بهداشت و درمان شهرستان زابل از دستگاه علوم پزشکی و

خدمات بهداشتی - درمانی استان سیستان و بلوچستان

۴- سیاست‌گذاری و اجرای طرح‌های راهبردی برنامه تحول در نظام اداری

کشور (براساس مصوبات شورای عالی اداری)

۴-۱- ساختار برنامه‌ریزی تحول اداری نظام اداری کشور مصوبه شماره

۷۷/۲/۱۹ مورخ ۱۳۵۶

۴-۲ طرح ایجاد شوراهای تحول اداری مصوبه شماره ۱/۱۲/۵۹۵۸ مورخ ۷۷/۴/۲۳

۴-۳ طرح تشکیل ستاد برنامه ریزی تحول اداری استان مصوبه شماره ۱۴/۹۹ مورخ

۷۸/۵/۲۷

۴-۴ طرح اصلاح روش‌های عمومی در دستگاه‌های اجرایی مصوبه شماره

۱۳/۵۶۰ ط مورخ ۸۱/۲/۲۵

۴-۵ طرح‌ها و سیاست‌های اجرایی برنامه تحول در نظام اداری مصوبه شماره

۱۳/۵۶۰ ط مورخ ۸۱/۲/۲۵

۵- بهبود و ارتقاء نظام‌های مدیریتی و نیروی انسانی در دستگاه‌های اجرایی

(براساس مصوبات شورای عالی اداری):

۵-۱ طرح مشارکت کارکنان در امر مدیریت از طریق نظام پذیرش و بررسی

پیشنهادها مصوبه شماره ۱/۱۲/۸۷۸۴ مورخ ۷۷/۶/۷

۵-۲ طرح تعیین وظایف و اختیارات استانداران و فرمانداران و نحوه عزل و نصب

آنان مصوبه شماره ۱/۱۲/۶۰۲ مورخ ۷۷/۷/۳

۵-۳ طرح ارتقاء پاسخگویی دستگاه‌های دولتی به شکایات مردم مصوبه شماره

۷۰/۳۲۹ مورخ ۷۸/۲/۲۶

۵-۴ اصلاح روش‌های اجرایی مرتبط با ارباب رجوع در دستگاه‌های دولتی مصوبه

شماره ۱۴/۲۵۲ مورخ ۷۸/۹/۶

۵-۵ طرح استقرار نظام پذیرش و بررسی پیشنهادها در کلیه دستگاه‌های دولتی

مصوبه شماره ۱۳/۴۳۰ ط مورخ ۷۹/۱۲/۱۵

۵-۶ طرح تعیین ضوابط فضاهای ساختمانهای اداری مصوبه شماره ۱۳/۴۳۱ ط

مورخ ۷۹/۱۲/۱۵

۵-۷ طرح استقرار آزمایشی نظام مدیریت کیفیت جامع در دستگاه‌های اجرایی

مصوبه شماره ۱۳/۱۸۰ ط مورخ ۸۰/۳/۲۹

۵-۸ طرح اطلاع رسانی نحوه ارائه خدمات دستگاه‌های دولتی به مردم مصوبه

شماره ۱۳/۱۸۲ ط مورخ ۸۰/۳/۲۹

۹-۵. آیین‌نامه اجرایی تحقق دولت الکترونیک مصوبه شماره ۱۳۷/۲۲. ط مورخ ۸۱/۴/۲۲.

بر اساس بخشنامه‌های صادره از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
۹-۵-۱. بخشنامه شماره ۱۹۰۳/۱۵۲۳۵۲ مورخ ۱۹۰۳/۱۸/۸۶ معاون امور مدیریت و منابع انسانی در زمینه استفاده دستگاه‌های اجرایی از نشانی اینترنتی با پیوسته A: برای جایگاه‌های اینترنتی.

۹-۵-۲. بخشنامه شماره ۱۹۰۳/۱۷۷۱۱۴۶ مورخ ۱۹۰۳/۱۸/۲۷ معاون امور مدیریت و منابع انسانی در خصوص ارایه ضوابط پیشنهادی ایجاد جایگاه‌های اینترنتی.

۹-۵-۳. بخشنامه شماره ۱۹۰۳/۱۸۸۶۹ مورخ ۱۹۰۳/۱۸/۱۶ معاون امور مدیریت و منابع انسانی در خصوص انتخاب چهار استان پیشرو در زمینه استفاده از فن‌آوری اطلاعات.

۹-۵-۴. بخشنامه شماره ۱۹۰۳/۱۹۱۶۷۵ مورخ ۱۹۰۳/۱۸/۱۸ معاون امور مدیریت و منابع انسانی در خصوص ابلاغ ضوابط و ویژگی‌های مورد انتظار سیستم‌های پرسنلی و تشکیلات.

۹-۵-۵. بخشنامه شماره ۱۹۰۳/۱۹۱۶۷۹ مورخ ۱۹۰۳/۱۸/۱۸ معاون امور مدیریت و منابع انسانی سازمان موضوع ایجاد هماهنگی در استقرار سیستم‌های مکانیزه در زمینه فرآیندهای عمومی دستگاه‌های اجرایی.

در خاتمه خاطر نشان می‌سازد در سال‌های گذشته، اندازه دولت افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است. تعداد کارکنان دولت طی ۲۰ سال گذشته به چهار برابر و تعداد شرکت‌های دولتی به سه برابر افزایش یافته است. در همین دوره تعداد وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی (مستند به قوانین بودجه) بیش از دو برابر شده است و تعداد پست‌های مدیریتی طی دو دهه گذشته ۶۰ درصد رشد داشته و همه این عوامل باعث گردیده است تا از طرفی، توان مالی دولت برای تأمین هزینه‌های جاری کاهش یابد و قدرت خرید کارکنان دولت به میزان ۵۰ درصد نسبت به گذشته کم گردد و از طرف دیگر، کارایی و اثربخشی دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی رو به افول گذارد.

با وجود این که در برنامه سوم توسعه، احکام لازم برای اصلاح تشکیلات و اندازه دولت پیش‌بینی شده و اغلب تکالیف برنامه درباره اصلاحات تشکیلاتی در قالب آیین‌نامه‌ها، مصوبات و بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌ها تنظیم و به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شده است و یا در مرحله ابلاغ می‌باشد، لکن تحقق این اهداف، بدون مشارکت فعال دستگاه‌های اجرایی میسر نمی‌باشد و نگرانی همیشگی یعنی نحوه اجرای دقیق و کامل مصوبات تغییر آفرین در دستگاه‌های اجرایی همچنان وجود دارد. از جمله مراجع متعدد تصمیم‌گیری برای ایجاد واحدهای دولتی نظیر شورای گسترش آموزش عالی، عدم اجرای دقیق برنامه جامع نیروی انسانی بخش دولتی، مصوبه مربوط به انحلال دفاتر و شعب غیر ضرور شرکت‌های دولتی در خارج از کشور و ضوابط ساختار تشکیلاتی وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات دولتی، همچنان مشکلاتی را در راه منطقی نمودن اندازه دولت و دسترسی به نظام صحیح اداری ایجاد می‌نماید.

انشاءالله با عنایت بیشتر دستگاه‌های اجرایی و عزم و همت مدیران عالی، میانی و عملیاتی و سایر کارکنان این مهم تحقق یابد.

محمود عسگری آزاد

معاون امور مدیریت و منابع انسانی

اصل ۴۳ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۶۱۲

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۹

جناب آقای دکتر عارف
معاون اول محترم رئیس جمهور

با سلام
همان‌طور که مستحضرید اصل ۴۳ قانون اساسی در ۹ بند ضوابط اقتصاد جمهوری اسلامی ایران را برشمرده است که می‌بایست برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت، ضوابط مزبور اجرا شود، با توجه به اصل ۱۱۳ و مسئولیت رئیس‌جمهور در اجرای قانون اساسی و با عنایت به اشراف جناب‌عالی بر هیأت دولت به عنوان اداره هیأت دولت و مسئولیت همافزایی معاونت‌های ریاست جمهوری، خواهشمند است دستور فرمایید اقداماتی که از سوی دولت و بخش‌های مختلف آن در جهت اجرای اصل ۴۳ قانون اساسی و به خصوص بند ۲ آن مبنی بر تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی و سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد، بعمل آمده و میزان موفقیت و موانع و مشکلات موجود در این راه برای این هیأت ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رئیس جمهور و

رئیس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۴۵۲۵۰

تاریخ ۱۳۸۱/۹/۱۸

جناب آقای دکتر مهرپور

رییس محترم هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام و احترام

بازگشت به نامه شماره ۸۱-۳۶۱۲ مورخ ۸۱/۴/۱۹، موضوع اقدامات انجام شده در جهت اجرای اصل ۴۲ قانون اساسی، به پیوست تصویر نامه شماره ۱۰۱/۱۶۷۱۶۶ مورخ ۸۱/۹/۱۲ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و ضمیمه آن، متضمن پی نوشت جناب آقای دکتر عارف به شرح زیر ارسال می گردد:

«جناب آقای دکتر مهرپور، ریاست محترم هیأت پیگیری و

نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام - جهت اطلاع و اقدام مقتضی.»

نصرت الله ضرغام

رییس دفتر معاون اول رییس جمهور

بسمہ تعالیٰ

شماره ۱۶۷۱۶۶-۱۰۱

تاریخ ۱۳۸۱/۹/۱۲

برادر ارجمند جناب آقای دکتر عارف
معاون اول محترم رییس جمہور

یا سلام، یازگشت بہ نامہ شمارہ ۳۹۲۲۱ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۴، موضوع اقدامات انجام
شدہ در جہت اجرای اصل ۴۳ قانون اساسی، بہ پیوست یک نسخہ گزارش اقدامات انجام
یافتہ در جہت اجرای اصل مذکور، جہت استحضار تقدیم می گردد.
در پایان توفیق، عزت و سربلندی جناب عالی را خواستاریم.

من اللہ التوفیق

محمد ستاری نیر

معاون رییس جمہور و رییس سازمان

بسمه تعالی

اقدامات انجام شده در جهت اجرای اصل ۴۳ قانون اساسی

- در اصل ۴۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است:
- برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادگی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران براساس ضوابط زیر استوار می‌شود:
۱. تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.
 ۲. تأمین شرایط و امکانات کار برای همه بمنظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر بکارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت‌های حاکم بر برنامه‌ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.
 ۳. تنظیم برنامه اقتصادی کشور بصورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.
 ۴. رعایت آزادی انتخاب شغل، و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره‌کشی از کار دیگری.
 ۵. منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام.
 ۶. منع اسراف و تبذیر در همه شئون مربوط به اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه‌گذاری، تولید، توزیع و خدمات.
 ۷. استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.

۸. جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور.
 ۹. تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.
- در ارتباط با بندهای این اصل اقدامات ذیل انجام شده است:

بند ۱:
اصل ۴۳ قانون اساسی به طور کلی به تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان و آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه اشاره می‌کند، در ارتباط با اجرای این بند از قانون اساسی اقدامات ذیل صورت گرفته است:

۱- در مورد مسکن:
مهمترین عامل مؤثر موفقیت در بخش مسکن در سال‌های اخیر، امنیت نسبی سرمایه‌گذاری در مسکن و شروع اصلاحات ساختاری در بخش، مانند تولید انبوه و کوچک (ماده ۱۳۸ قانون برنامه سوم) بود که خود زمینه ساز تحقق سیاست‌های اجرایی دیگر مانند ارزان سازی مناسب یا توان خرید مردم، رعایت قوانین و مقررات ساختمانی، صرفه‌جویی در مصالح ساختمانی و انرژی، ساده سازی استفاده از تسهیلات بانکی (ماده ۱۴۹) و گرایش به سوی تولید صنعتی ساختمان (طراحی، ساخت) بوده است.
البته فروش مازاد تراکم ساختمانی طی سال‌های گذشته حائز اهمیت بوده و توانسته است در راستای حداکثر بهره‌برداری از اراضی شهری و در موفقیت سیاست انبوه سازی عامل مهمی به حساب آید. هر چند که این سیاست فاقد هرگونه توجه کارشناسی از دیدگاه شهرسازی بوده و اثرات تخریبی آن بر شهر و حقوق شهروندان اجتناب‌ناپذیر است. علیرغم موفقیت‌های کسب شده در بخش مسکن در سطح ملی، رشد نامتوازن مسکن در مناطق شهری مختلف نکته قابل تعمق می‌باشد.

در مورد عملکرد بخش مسکن، تغییرات شاخص‌های اساسی بخش طی سال‌های گذشته حاکی از بهبود نسبی می‌باشد، به طوری که تراکم خانوار در واحد مسکونی از ۱/۲۶ خانوار در هر واحد مسکونی در سال ۱۳۵۵ به ۱/۱۸ در سال ۱۳۶۵ و ۱/۱۵ در سال ۱۳۷۵ و در نهایت به کمتر از ۱/۱۳ در سال ۱۳۸۰ کاهش یافته است. تولید واحدهای مسکونی نیز از ۳۰۴ هزار واحد مسکونی در سال ۱۳۷۸ با رشد متوسطی معادل ۱۵ درصد به ۴۰۳ هزار واحد در سال ۱۳۸۰ رسیده است. هم‌چنین تعداد واحدهای مسکونی بادوام در کل کشور از ۶۶ درصد در سال ۱۳۷۸، به ۷۱ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است.

۲- در مورد خوراک:

ادامه سیاست پرداخت یارانه برای کالاهای اساسی، ادامه سیاست خرید کالاهای اساسی براساس قیمت تضمینی، حمایت قانونی از حقوق مصرف‌کننده، توسعه فروشگاه‌های چندمنظوره، تعیین قیمت‌های سلف برای کشاورزان برای عرضه محصول در خارج از فصل برداشت، از سیاست‌های مهم برنامه سوم در بخش بازرگانی بوده است.

در این راستا تخصیص بخشی از اعتبار ردیف یارانه کالاهای اساسی جهت افزایش سهم یارانه‌ای کالاهای اساسی خانواده‌های نیازمند و مددجویان تحت پوشش کمیته امداد و سازمان بهزیستی کشور، خریداری ۱۰۰ هزار تن برنج به منظور تنظیم بازار داخلی برنج و حمایت از تولید داخلی، خریداری ۴۰۰ هزار تن شکر توسط وزارت بازرگانی به منظور تنظیم بازار داخلی و حمایت از تولید داخلی از سیاست‌های اساسی در سال ۱۳۸۰ بوده است. علیرغم این‌که دولت مکلف بوده که حداکثر تا پایان سال دوم برنامه سوم توسعه، هدفمند نمودن پرداخت یارانه‌ها را انجام و تصویب کند ولی این وظیفه انجام نشده است.

در مورد خوراک، در این راستا همه ساله به منظور تأمین کالاهای مورد نیاز مردم و در جهت حمایت بیشتر از اقشار آسیب‌پذیر و خانواده‌های کم‌درآمد، اعتبار ردیف

۱۹۰۳۰۵ به عنوان پارانه کالاها و خدمات اساسی، براساس پیشنهاد سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان و تصویب شورای اقتصاد در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذیربط قرار می‌گیرد که عملکرد آن طی ۵ سال گذشته به شرح جدول زیر می‌باشد.

میزان پارانه کالا و خدمات اساسی: ردیف ۱۹، ۵۰۲۰۱۹

ارقام: سیلاره ریال

ردیف	نام کالا	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱
۱	گندم	۵۱۲۰	۵۲۲۲	۶۳۶۱/۴	۷۵۰۰	۱۰۰۶۰/۵
۲	برنج، روغن و قند و شکر	۵۳۳	۲۰۱/۵	۲۶۵	۵۱۸	۲۳۵/۷
۳	گوشت مراکز آموزشی و نیروهای مسلح و کمیته امداد و بهزیستی از سال ۱۳۷۸	۱۱۵	۳۴۰	۱۷۲/۵	۳۲۸/۲	۳۸۰/۳
۴	پنیر	-	۲۰۷	۲۲۳	۲۷۵	۲۳۷/۶
۵	شیر	۲۷۸/۵	۳۰۷	۲۰۰	۵۶۰	۵۱۰/۶
۶	واکسن و داروهای دامی	۱۰	۱۵	۲۰	۲۰	۲۲
۷	مزینة حمل آرد و کالاهای اساسی کالایرگ روستایی	۱۰/۵	۲۰	۲۷	۳۸	۲۶۵
۸	مزینة حمل آرد و کالاهای اساسی کالایرگ عشایری	۱/۵	۳	۳/۵	۶	۲۸
۹	پودر خوبیده	-	۵۰	۸۰	۷۰	۸۵
۱۰	حمایت از نشر کتاب	-	۳۰	۳۰	۳۵	۴۵
۱۱	پارانه غذای نیروهای مسلح	-	-	-	۱۰۰	۱۰۰
۱۲	بند ص تصوره ۵ قانون بودجه (بند ط تصوره ۵)	-	-	-	۲۳۵	۳۰۵/۵
۱۳	بند الف تصوره ۲۰ قانون بودجه (بند ط تصوره ۵ سابق)	-	۲۰۰	۲۰۰	۲۵۰	۲۰۰
۱۴	بن کالا برای کمک میشت طلاب و روحانیون	-	-	-	-	۵۰
۱۵	چای	۳۰	۵۰	-	-	-
۱۶	سایر	۱۰۱/۵	۱۸۲/۵	۷۰/۶	۱۳۰	-
	جمع کل	۶۲۰۰	۷۵۰۰	۷۷۵۰	۱۰۰۶۵/۲	۱۳۳۷/۲

۲- در مورد بهداشت و درمان:
اصلاح ساختاری در جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های اصلی بخش بهداشت و درمان در برنامه سوم جایگاه ویژه‌ای داشته است. در این خصوص اصلاح ساختار و تقویت نظام

بیمه درمان کشور، اصلاح ساختار تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اصلاح نظام دارویی، برقراری نظام ارجاع، ساماندهی شبکه اورژانس کشور هماهنگ با سطح بندی خدمات درمان بستری را می توان عنوان کرد. در عین حال، افزایش مشارکت مردم، کنترل و ریشه کنی بیماری های واگیر، ارتقای امنیت غذا و تغذیه و تقویت و توسعه همکاری های بین بخشی از سیاست های اصلی بخش به شمار می روند.

برای تأمین نیازهای اساسی بهداشت درمان خانوار، دولت هر ساله مبالغی را برای انجام برنامه های خدمات بهداشتی، درمانی منظور می نماید. عمده فعالیت های مذکور در سطح استان ها توسط مراکز دانشگاهی صورت می پذیرد که کلیه خدمات بهداشتی و درمانی لازم را در یک سطح متوسط و قابل قبول جامعه ارایه می نمایند. برنامه سوم توسعه بهداشت در سال های پس از پیروزی انقلاب پیشرفت چشمگیری داشته است که از آن جمله می توان به ریشه کنی بیماری های عفونی از جمله فلج اطفال در کشور اشاره کرد. توسعه مراکز بهداشتی روستایی و شهری در اقصی نقاط کشور باعث افزایش سرعت دستیابی خانوار به خدمات بهداشتی و درمانی گردیده است.

افزایش مرکز درمان بستری و سرپایی و تربیت نیروی انسانی کارآمد از دیگر اقداماتی است که در طی سال های گذشته حتی بیش از ظرفیت مورد نظر صورت پذیرفته است به طوری که می توان اذعان داشت در وضعیت کنونی دسترسی کلیه افراد در کشور برای استفاده از خدمات بهداشتی، درمانی در حد بسیار قابل قبول داخلی و بین المللی است. در حال حاضر حوزه بهداشت و درمان بر آن است تا با تلاش در جهت افزایش کیفیت خدمات ارایه شده در جهت هرچه بیشتر محقق شدن نیازهای اساسی بهداشت و درمان همت گمارد.

در خصوص تأمین امکانات لازم برای ایجاد اشتغال در بخش بهداشت و درمان از سال ۱۳۷۹ منابعی تحت عنوان وجوه اداره شده برای کمک به فارغ التحصیلان گروه پزشکی به دانشکده های علوم پزشکی اختصاص یافت هم چنین مرکزی تحت عنوان حوزه معاونت اشتغال در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جهت توسعه و

بهبود وضعیت اشتغال، راه‌اندازی و به فعالیت مشغول شده است. اقدام در جهت کاهش تصدی دولت با تصویب ماده ۱۹۲ قانون برنامه سوم توسعه انجام شده است ولی با این وجود هنوز اقدامات بسیاری در این زمینه لازم است و انحصارات موجود در حوزه بهداشت و درمان باعث ایجاد مشکلات زیادی در بخش شده است و به بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی دامن زده است که علت اصلی آن را می‌توان در فقدان اهم‌های نظارتی کافی در جهت تحقق اهداف برنامه‌ریزی شده در سطح کلان دانست. عدم افزایش تعرفه‌ها و دستمزدها و کاهش خدمات در بعضی حوزه‌ها باعث شده است ارائه مقایسه با تورم و وجود انحصارات بسیار شدید در بعضی حوزه‌ها باعث شده است ارائه کنندگان خدمات به جهت تأمین مایحتاج خود مجبور به انجام چندین نوبت کاری در روز باشند. بنابراین وضعیت رفاهی ارائه‌کنندگان خدمات سلامتی در سال‌های گذشته مورد غفلت قرار گرفته است و لزوم توجه لازم را از طریق واقعی نمودن تعرفه‌ها طلب می‌کند.

۴- در مورد آموزش و پرورش:

بررسی شاخص‌های مرتبط با آموزش و پرورش نشان دهنده بهبود نسبی در پوشش تحصیلی و کیفیت آموزشی می‌باشد. عملکرد بخش آموزش و پرورش در سال ۸۱-۱۳۸۰ نشان می‌دهد که درصد باسوادان جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کشور به ۷۹/۵ درصد رسیده است و این در حالیست که شاخص مذکور در سال ۱۳۷۵ برابر با ۷۹/۵ درصد بوده است که حاکی از افزایش حدود ۵/۵ درصد جمعیت با سواد کشور می‌باشد. در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰ شاخص‌های دانش‌آموز به مدرسه و دانش‌آموز به کلاس به ترتیب معادل ۱۴۱/۶ و ۲۵/۲ بوده است که نسبت به سال ۱۳۷۵/۷۶ رازقام ۱۷۵/۲ و ۲۹/۶ نشان از بهبود فضای آموزشی دارد.

همچنین شاخص کیفی نسبت دانش‌آموز به معلم از ۲۳/۷ در سال ۱۳۷۵-۷۶ به ۱۹/۵ در سال ۸۰-۱۳۷۸ رسیده است که روند این شاخص نیز نشان دهنده استفاده مناسب‌تر از میزبان آموزشی است. در زمینه نسبت جمعیت تحت تعلیم به جمعیت لازم‌التعلیم در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله نیز شاخص مذکور گویای روند رو به رشدی می‌باشد که نشان از حرکت به سوی پوشش مناسب جمعیت لازم‌التعلیم دارد. این

شاخص طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۹ از ۸۹ درصد به ۹۱/۳ درصد رسیده است. با توجه به تغییرات ایجاد شده در شاخص‌های فوق‌الذکر، می‌توان اذعان نمود در زمینه پاسخگویی به نیاز آموزشی در کشور قدم‌های مؤثری تاکنون برداشته شده است.

پنجاه و دو:

در بند ۲ اصل ۴۳ قانون اساسی به تأمین شرایط و امکانات کار در سطح عموم و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر بکارند ولی وسایل ندارند اشاره شده است و این نکته نیز مورد تأکید قرار گرفته است که انجام این کار بگونه‌ای باشد که دولت را بصورت یک کارفرمای بزرگ مطلق در نیارد. سیاست‌های اشتغال در برنامه سوم در مواد ۴۸ مبنی بر انتقال کلیه افراد خارجی فاقد پروانه کار به کشور متبوع خود، ماده ۵۲ مبنی بر اعزام نیروی کار به خارج، مواد ۴۹، ۵۰ و ۵۲ مبنی بر معافیت‌های مالیاتی، حق بیمه سهم کارفرمایان و تخفیف هزینه‌هایی مثل آب، برق و گاز و مواد ۵۴، ۵۵ و ۵۶ مبنی بر تخصیص اعتبارات اشتغال‌زایی مورد اشاره قرار گرفته است.

قابلیت تغییر قوانین و مقرراتی که می‌تواند امنیت مالکیت خصوصی را خدشه‌دار نماید، تنش‌های سیاسی - اجتماعی داخلی، تأخیر در استمرار سیاست تنش‌زدایی در سیاست خارجی جملگی انگیزه سرمایه‌گذاران را در سرمایه‌گذاری کاهش داده و باعث عدم به وجود آمدن فرصت‌های شغلی شده است. در کنار این عوامل، قانون کار، قانون تأمین اجتماعی، قانون مالیات‌ها، قانون تجارت و قانون تعزیرات حکومتی تماماً باعث بالا رفتن هزینه مبادله برای بنگاه‌ها و عدم سرمایه‌گذاری آن‌ها و روی آوردن به بازار غیررسمی و انتقال سرمایه به خارج از کشور شده و شرایط اشتغال و فرصت‌های شغلی را ناموفق کرده است.

در ارتباط با اجرای این بند از قانون اساسی اقدامات ذیل صورت گرفته است:

۱. برای دسترسی افراد در گروه‌های درآمدی پایین، وام‌های خوداشتغالی با نرخ کارمزد بانکی بسیار پایین، از طریق تسهیلات تکلیفی، ماده ۵۶ قانون برنامه سوم و اعتبارات اشتغال‌زایی صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی به افراد اختصاص داده

شده است. این نوع اعتبارات امکان فراهم کردن وسایل و امکانات برای همه کسانی که قادر بکارند در اختیار آنها قرار می‌دهد. لازم به ذکر است که قسمت مهمی از تسهیلات تکلیفی به بخش تعاون اختصاص داده شده است و در سایر موارد نیز بخش تعاون همانند بخش خصوصی می‌تواند از اعتبارات اشتغال‌زایی استفاده کند. ۲. اغلب وام‌هایی که تحت عنوان وام‌های اشتغال‌زایی پرداخت می‌شود، وام بدون بهره نیست و بهره بسیار ناچیزی به عنوان کارمزد بانکی دریافت می‌شود این موضوع در حیطه شورای پول و اعتبار می‌باشد، البته نرخ بهره و وجهه ارزیه شده بسیار پایین است.

بند ۳:

بند ۱۳ اصل قانون اساسی به این نکته اشاره دارد که شکل و محتوای ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد. در این ارتباط نکات زیر حائز اهمیت است:

- براساس قانون کار و قانون استخدام کشوری، ساعات کار برای هر فرد شاغل معین است و معمولاً در حدود ۲۸ ساعت در هفته می‌باشد که این زمان با استاندارد زمان کار بسیاری از کشورها هماهنگی دارد. همچنین در قانون کار پیش‌بینی شده است که امکانات ورزشی، تفریحی، آموزشی و سایر خدمات در اختیار نیروی کار قرار گیرد و علاوه بر آن در قانون برنامه سوم توسعه کلیه دستگاه‌ها ملزم به اجرای نظام آموزش پودمانی گردیده‌اند که این امر می‌تواند تأثیر بسزایی در افزایش کارایی و مهارت نیروی کار داشته باشد.

علیرغم تأکید بند ۱۳ اصل ۴۳ برای شکل و محتوای ساعات کار، تغییر بار تکفل و کاهش قدرت خرید دستمزد واقعی در سال‌های اخیر باعث بوجود آمدن پدیده‌های پرکاری (افزایش ساعات کار بیش از حد معمول) و چند شغلی در جامعه شده است. این پدیده‌ها، باعث ایجاد مسایل دیگری از قبیل عدم امکان پرداخت به انواع تفریحات، کم‌توجهی به مسایل خانوادگی و تربیت فرزندان، عدم توان کافی برای خودسازی

معنوی، سیاسی و اجتماعی و کاهش کارایی شده که این وضعیت با هدف بند ۳ اصل ۴۳ قانون اساسی مغایرت دارد.

بند ۴:

در خصوص بند ۴ اصل ۴۳ قانون اساسی که به طور کلی به آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کار معین اشاره می‌کند، بایستی ذکر نمود به علت وجود بیکاری در کشور عموماً نیروی کار از درجه آزادی پایین برخوردار می‌باشد. در واقع هنگامی می‌توان عملکرد واقعی این بند را جویا شد که کشور در یک مسیر رشد بلند مدت اقتصادی قرار گیرد. در شرایط حاضر اصولاً نیروی کار به علت وضعیت اقتصادی موجود، چندان به نوع شغل توجه ندارد و این در حالی است که مسایل پایین بودن سطح آموزش‌های نیروی کار و نیز مهارت، منجر به تشدید این پدیده می‌گردد. از طرف دیگر در خصوص بهره‌کشی از نیروی کار نیز لازم است اشاره نمود که هر ساله سطح حداقل دستمزد توسط شورای عالی کار تعیین می‌گردد که این امر می‌تواند تا حدودی از بروز پدیده فوق‌الذکر جلوگیری بعمل آورد و از طرفی نیز در قانون کار تسهیلات متعددی به منظور جلوگیری از تضییع حقوق نیروی کار فراهم آمده است.

بند ۶:

در رابطه با بند ۶ اصل ۴۳ قانون اساسی که به منع اسراف و تبذیر در همه شئون مربوط به اقتصاد اشاره می‌کند، مهمترین مورد در این سرفصل مسایل مربوط به مصرف انرژی در کشور است.

افزایش رشد شاخص شدت انرژی (بشکه به ازای هر میلیون ریال تولید ناخالص داخلی) نشان دهنده کاهش کارایی مصرف انرژی است که دارای روند مطلوبی نبوده، به صورتی که این شاخص از ۱۲/۵ در سال ۱۳۵۵ به ۲۶/۴ در سال ۱۳۶۵ و ۳۷/۴ در سال ۱۳۷۵ و در نهایت به ۳۸/۵ در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است.

در همین زمینه علی‌رغم اتخاذ سیاست راهبردی ضرورت اصلاح قیمت حامل‌های انرژی تا سطح قیمت آن در منطقه، به دلیل عدم اتخاذ تدابیر لازم، حداقل طی سال‌های

سپری شده از برنامه سوم، قیمت واقعی کل حامل های انرژی در سال ۱۳۸۰ در مقایسه با سال ۱۳۷۸ به طور متوسط در هر سال به میزان ۱/۳۳ درصد کاهش یافته، که این امر خود به عنوان عامل اصلی در مصرف حامل های انرژی بیش از اهداف پیش بینی شده در برنامه سوم توسعه بوده است، کل مصرف انرژی از ۷۶۶ میلیون بشکه نفت خام در سال ۱۳۷۸ به ۸۶۵ میلیون بشکه نفت خام در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است، در کنار مسایل عنوان شده بهینه سازی مصرف انرژی و ابعاد مثبت زیست محیطی و جلوگیری از اتلاف و هدر رفتن منابع انرژی قابل ذکر می باشد.

در خصوص اقدامات مهم دولت در جهت تحقق اهداف بهینه سازی مصرف انرژی و زیست محیطی، می توان به عرضه نفت گاز با درصد گوگرد پایین، ایجاد زمینه برای استفاده بیشتر از گاز فشرده طبیعی (NGI)، افزایش درصد استفاده از گاز در سبد مصرف انرژی و برق دار کردن چاه های آب کشاورزی بوده است. همچنین با اختصاص اعتبارات بهینه سازی انرژی، توسعه حمل و نقل با راه آهن، گسترش خودروهای جمعی و افزایش حمل و نقل با مترو، افزایش تعداد صنایع استفاده کننده از گاز طبیعی، تأکید برنامه در اولویت گازرسانی به صنایع از سیاست های دیگر دولت در بخش انرژی برای بهینه سازی مصرف انرژی می باشد.

البته در زمینه بهینه سازی مصرف و کاهش شدت انرژی به عنوان دو چالش اساسی کشور، به رغم اجرای نسبی طرح های بهینه سازی و توسعه فعالیت های گازرسانی و جایگزینی گاز به جای مصرف فرآورده های نفتی، با توجه به عدم پیگیری اصلاح قیمت ها، مدنظر بوده است اما وجود مراکز متعدد تصمیم گیری و قیمت گذاری، ضوابط مختلف قیمت گذاری، عدم نظارت کافی و فقدان اختیار کامل نظارتی باعث شده تا قیمت واقعی کالا و خدمات ارایه شده دریافت نشود و زمینه را برای عدم دقت در مصرف به وجود آورد.

پنداشت

بند ۸ اصل ۴۳ قانون اساسی به طور کلی در خصوص جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور تأکید می کند.

در امور زیربنایی قدم‌های اساسی و مهمی برداشته شده است که به اجرای نسبی طرح‌های بهینه سازی، توسعه فعالیت‌های گازرسانی، جایگزینی گاز به جای مصرف فرآورده‌های نفتی و... می‌توان اشاره نمود، اما متأسفانه به دلیل عدم پیگیری اصلاح ساختار قیمت‌ها، راه کارهای پیشنهادی و سیاست‌های اجرایی تاکنون موفق نبوده است. شایان ذکر است که در فعالیت‌های مربوط به امور مختلف زیربنایی اعم از حمل و نقل، ارتباطات و مخابرات، مسکن و شهرسازی و انرژی تمامی سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در راستای تحقق اهداف مصوب برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور بوده و منابع تأمین آن نیز به طور کلی امکانات اعتباری داخلی بوده است و طی سال‌های اخیر نیز با استفاده از تسهیلات ماده ۸۵ قانون برنامه سوم توسعه با استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی در قالب بیع متقابل نسبت به بهره‌برداری از میادین مشترک از جمله میدان گازی پارس جنوبی، سلمان و نصرت و افزایش ظرفیت تولید اقدام شده است.

بند ۹:

بند ۹ اصل ۴۳ قانون اساسی بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین می‌کند، تأکید نموده است.
در زمینه بخش کشاورزی عملکرد شاخص‌های مهم بخش به شرح زیر می‌باشد:

۱- صادرات و واردات:

صادرات مواد خام کشاورزی در سال ۱۳۵۲ از رقم ۳۹۷ میلیون دلار به حدود ۸۵۲ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ رسیده است و صادرات محصولات صنایع غذایی از ۲۷/۹ میلیون دلار در سال ۱۳۵۲ به ۱۸۱/۳ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است. نسبت سهم صادرات محصولات صنایع غذایی به صادرات مواد خام کشاورزی در سال ۱۳۵۲، ۷ درصد بوده است که این رقم به ۱۰/۱ درصد در سال ۱۳۶۷ رسیده و سپس به ۲۲/۷ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است. افزایش رقم مذکور نشان از توسعه صنعتی در بخش کشاورزی می‌باشد.

میزان واردات گندم و برنج طی دوره فوق افزایش یافته است لیکن واردات ذرت و چای و گوشت به طور نسبی و علیرغم افزایش جمعیت کاهش یافته است (گوشت وارداتی، عمدتاً به مصرف واحدهای صنعتی می‌رسد) و واردات انواع شیر و پنیر نیز قطع شده است.

نسبت ارزش واردات محصولات کشاورزی در سال ۱۳۷۹ به سال ۱۳۵۹ بالغ بر ۱۰/۵ برابر و صادرات طی دوره فوق بالغ بر ۴/۵ برابر افزایش یافته است.

سرنانه واردات از ۴۳ دلار به ۳۸/۲ دلار کاهش و سرنانه صادرات از ۴/۶ دلار به ۱۲/۲ دلار افزایش یافته است. ارقام مذکور نشان دهنده افزایش و بهبود شاخص خودکفایی در تأمین مواد غذایی مورد نیاز کشور است.

۲- سطح زیر کشت و تولیدات زراعی و باغی:

سطح زیر کشت آبی از ۴۲۶۵ هزار هکتار در سال ۱۳۶۰ به ۵۶۶۸ هزار هکتار در سال ۱۳۶۹ و سپس با اندکی کاهش به ۵۵۲۴ هزار هکتار در سال ۱۳۸۰ رسیده است. مهیلاً مقایسه تولید در واحد سطح نشان می‌دهد که متوسط تولید در هکتار از ۴/۲ تن در هکتار در سال ۱۳۶۰ به ۷/۴ تن در هکتار در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است. سطح زیر کشت دیم از ۶۸۴۷ هزار هکتار در سال ۱۳۶۰ به ۵۴۹۶ هزار هکتار در سال ۱۳۸۰ کاهش یافته است ولی میزان تولید افزایش داشته است. تولید محصولات دیم زراعی به طور متوسط از ۶۵۹ کیلوگرم در هر هکتار در سال ۱۳۶۰ به ۹۹۷ کیلوگرم در هکتار در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است.

سطح زیر کشت محصولات باغی از ۸۰۴/۱ هزار هکتار در سال ۱۳۶۰ به ۲۱۱۸/۱ هزار هکتار در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است و تولیدات در دوره مذکور از ۴۰۲۹ هزار تن به ۱۲۵۸۴/۱ هزار تن افزایش داشته است.

۳- تولیدات دامی و آبی:

تولید گوشت قرمز از ۴۰ هزار تن در سال ۱۳۵۹ با متوسط نرخ رشد سالانه ۳

درصد به ۷۴۳ هزار تن، گوشت مرغ از ۲۲۰ هزار تن با متوسط نرخ رشد سالانه ۶/۷ درصد به ۸۸۵ هزار تن، تخم مرغ از ۲۰۰ هزار تن با متوسط نرخ رشد ۵/۲ درصد به ۵۸۰ هزار تن و تولید شیر از ۲۷۵۰ هزار تن با متوسط نرخ رشد ۳/۶ درصد ۵۷۴۸ هزار تن در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته‌اند. بخش قابل توجهی از افزایش تولید گوشت قرمز و شیرخام طی سال‌های گذشته براساس توسعه واحدهای صنعتی و نیمه صنعتی دامپروری رخ داده است و تولید گوشت مرغ و تخم مرغ با تکمیل فرآیند صنعت طیور در کشور انجام یافته است به طوری که هم‌اکنون به جز واردات دان، بخش اعظم نهاده‌های این صنعت در داخل کشور نیز تولید شده و ظرفیت‌های بالقوه‌ای (در صورت ایجاد شرایط مناسب برای تولیدات مطابق با استانداردهای بین‌المللی) برای صادرات این زیر بخش ایجاد شده است.

تولید در زیربخش شیلات از ۴۴/۲ هزار تن در سال ۱۳۵۹ با متوسط نرخ رشد سالیانه ۱۱ درصد به ۴۰۰ هزار تن در سال ۱۳۸۰ رسیده است.

۴- شاخص‌های کلان زیر بخش جنگل و مرتع و آبخیزداری:

عملیات جنگلکاری از ۹۸۰ هکتار در سال ۱۳۵۹ به ۴۳۰۰۰ هکتار در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است، تهیه طرح مرتع‌داری از ۳۹۴/۴ هزار هکتار با نرخ رشد متوسط سالیانه ۵ درصد به ۱۱۰ هزار هکتار، عملیات تثبیت شن‌های روان از ۱۸/۹ هزار هکتار با نرخ رشد سالیانه ۱۵/۴ درصد به ۳۸۵ هزار هکتار، عملیات آبخیزداری از حدود ۸۷/۷ هزار هکتار با نرخ رشد متوسط سالیانه ۱۰/۹ درصد به ۷۰۰ هزار هکتار در سال رسیده‌اند.

در این زیربخش برداشت چوب از ۱۷۱۳ هزار متر مکعب تا ۱۳۰۰ هزار متر مکعب کاهش یافته است. برداشت چوب دارای فراز و نشیب بوده و از روند مشخصی تبعیت نمی‌کند. ضمن این که بهره‌برداری‌های غیررسمی و قاچاق چوب باعث کاهش پتانسیلی تولید چوب در جنگل‌ها گردیده است.

تخصیص حداقل ۲۵ درصد از تسهیلات بانکی به بخش کشاورزی (بند‌های الف و

ب ماده ۱۰۶ قانون برنامه سوم، سازماندهی کشاورزی در تشکلات تعاونی تولید و گسترش یکپارچگی سازی اراضی و برنامه‌ریزی برای یکجا‌کنشی و بستر سازی برای ورود دانش آموختگان کشاورزی به عرصه تولید (بند هـ - ماده ۱۰۹)، حفاظت از منابع پایه تولید (بند ب ماده ۱۰۸ و بند ح و ز ماده ۱۰۹) ادامه خرید تضمینی برخی از محصولات کشاورزی و گسترش فعالیت‌های بیمه‌ای محصولات کشاورزی به منظور کاهش ریسک تولید محصولات از سیاست‌های اتخاذ شده در بخش کشاورزی به منظور افزایش تولید در سال‌های اخیر بوده است.

جهت‌گیری‌های کلی بخش صنعت و معدن مطابق مفاد قانون برنامه سوم کاهش تصدیق‌ها، حذف انحصار و خصوصی سازی، منطقی ساختن هزینه نهاده‌ها برای تقویت رقابت بخش‌های تولیدی، سازماندهی جغرافیایی واحدهای صنعتی و توسعه صنایع مبتنی بر فن آوری نو می‌باشد.

بهبود نسبی شرایط فعالیت اقتصادی و سیاست‌های دولت در جهت تعدیل مالیات‌ها و عوارض و مقررات زدایی از کسب کار، بهبود وضع مالی دولت و مازاد حساب جاری کشور، همراه با ثبات قیمت‌ها و نرخ ارز باعث رشد مطلوب و در حد اهداف برنامه سوم در بخش صنعت و معدن در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ شده است.

براساس جدول ۲ روند تولید محصولات منتخب صنعتی که مصداق نیازهای عمومی صنعتی می‌باشد، طی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱، به طور کلی افزایشی بوده است. در طی این سالها تولید شیره، روغن و قند و شکر نوسان داشته ولی از روند ملایم افزایشی برخوردار بوده است. تولید در زمینه‌های دیگر هم چون ماشین آلات، سیمان، شیشه و لوازم خانگی از رشد مطلوبی برخوردار بوده است.

جدول ۲- روند تولید برخی از کالاهای منتخب مورد نیازهای عمومی طی سالهای ۱۳۸۱-۱۳۷۶

ردیف	نام محصول	واحد	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	تغییر مطلق از سال ۸۱
۱	شیر پاستوریزه	هزار تن	۶۵۹۲	۶۲۷	۶۱۰۸	۶۱۵	-	۵۵۲۸۸۳
۲	روغن نباتی	هزار تن	۷۸۷/۵	۹۸۲	۹۷۲۲	۱۱۵۶	۱۱۲۲	۵۲۲
۳	قند و شکر	هزار تن	۵۸۵	۶۲۲	۸۰۹/۵	۶۵۰	۷۶۵	-
۴	قروش ماشینی و موت	هزار مترمربع	۹۲۰۰۰	۹۲۰۰۰	۱۱۲۰۰۰	۱۱۳۷۰۰	۳۶۰۰۰	۵۵۲۸۸۳
۵	کاغذ و مقوا	هزار تن	۲۲۶/۵	۳۱۱/۵	۳۶۶۲	۳۸۸۲	۴۰۳	۲۰۳
۶	پودر شیرینده	هزار تن	۲۲۰/۵	۳۸۸۷	۲۹۰/۶	۳۵۲/۵۲	۳۶۸	۱۷۵
۷	لاستیک خودرو	هزار تن	۱۲۳	۱۳۸	۱۵۱/۲	۱۶۲/۶	۱۷۲	۸۳/۶
۸	شیشه جام	هزار تن	۲۶۲/۲	۲۵۲/۲	۲۸۸/۱	۳۵۷/۵	۳۹۶	۱۹۲/۶
۹	سیمان	هزار تن	۱۹۲۷۰	۲۰۱۵۰	۲۲۰۸۰	۳۳۸۰	۲۶۰۰۰	۱۳۲۱۳
۱۰	ککولر	هزار دستگاه	۳۹۰	۲۷۰	۲۵۲	۲۹۲	-	-
۱۱	یخچال و فریزر	هزار دستگاه	۱۱۳	۱۲۰۰	۱۲۲۶	۱۲۲۱	-	-
۱۲	تلویزیون رنگی و سیاه و سفید	هزار دستگاه	۷۸۵	۸۲۲	۹۵۲	۸۹۰	۲۲۱/۸	۲۲۱/۸
۱۳	انواع وانت	دستگاه	۲۲۱۶۸	۳۲۵۸۲	۳۸۲۵۲	۳۲۲۰۰	۲۵۲۵۹	۲۵۲۵۹
۱۴	انواع سواری	دستگاه	۱۳۵۸۹۶	۱۵۰۰۱۷	۱۸۷۸۷	۲۲۱۰۷۶	۱۲۸۹۶۳	۱۲۸۹۶۳
۱۵	انواع مینی بوس	دستگاه	۱۳۱۲	۵۰۵	۹۲۸	۲۹۰۶	۶۸۵	۶۰۰
۱۶	انواع اتوبوس	دستگاه	۹۳۷	۲۲۰۲	۳۸۶۰	۲۲۶۸	۶۰۰	۵۶۷۳
۱۷	انواع تراکتور	دستگاه	۲۶۹۰	۲۵۰۳	۵۰۰۱	۸۱۲۱	-	۵۶۷۳
۱۸	کمیابین	دستگاه	۲۰۱	۲۵۲	۲۹۲	۳۳۵	۱۵۲	۱۵۲

۴- آمار فقط مربوط به فرش ماشینی است. ۵- آمار فقط مربوط به تولیدات تلویزیون رنگی است.

اصل ۱۶۸ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۵۸۷

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۲

حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای کروبی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

با سلام

همان‌طور که استحضار دارید طبق اصل ۱۶۸ قانون اساسی رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی علنی است و با حضور هیأت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد، این اصل قانون اساسی در زمینه جرایم سیاسی تاکنون اجرا نشده است و علت آن هم عدم تصویب قانونی است که باید شرایط و اختیارات هیأت منصفه و نیز تعریف جرم سیاسی را بر اساس موازین اسلامی به گونه‌ای که در ذیل اصل مزبور آمده، تعیین کند، با توجه به مسؤولیت رییس‌جمهور در اجرای قانون اساسی، طبق اصل ۱۱۳ و با عنایت به این‌که لایحه جرم سیاسی چند سال پیش توسط دولت و قوه قضاییه تهیه و به مجلس ارسال شده، و در مجلس نیز ظاهراً به صورت طرح مطرح گردیده است، دستور فرمایید اقداماتی که در زمینه تصویب قانون عادی و عملی ساختن اجرای اصل فوق‌الذکر بعمل آمده و وضعیت موجود لایحه یا طرح پیشنهادی جهت استحضار ریاست محترم جمهوری به این هیأت ارسال شود.

با تشکر

حسین مهرپور

مشاور رییس‌جمهور و

رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۲۲۱۶

تاریخ ۱۳۸۱/۵/۸

جناب آقای حسین مهرپور
مشاور محترم رئیس جمهور و رئیس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

عطف به نامه شماره ۳۵۸۷-۸۱/مورخ ۸۱/۴/۱۲۸۱ اعلام می‌دارد؛ طرح هیأت منصفه پس از تصویب مجلس با ایراد شورای نگهبان مواجه گردیده و پس از چهار بار اصلاح برای پنجمین بار در تاریخ ۱۳۸۱/۵/۸ به شورای محترم نگهبان ارسال گردیده که مهلت پاسخ تاکنون سپری نشده است.

مهدی کروی

رئیس مجلس شورای اسلامی

از طرف بهزاد نبوی

اصل ۱۷۱ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۵۸۹

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۲

جناب آقای شیخ
ریاست محترم نهاد قوه قضائیه

با سلام
با توجه به اصل ۱۱۲ قانون اساسی و مسئولیت رئیس جمهور، دستور فرمایید
اقداماتی که در زمینه اجرای اصل ۱۷۱ قانون اساسی و ساز و کارهای مربوط به جبران
خسارت مادی و معنوی افراد در اثر تقصیر و یا اشتباه قاضی بعمل آمده، برای این هیأت
ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رئیس جمهور و

رئیس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۱/۸۱/۱۵۱۶۴

تاریخ ۱۳۸۱/۸/۱۴

جناب آقای حسین مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

بازگشت به نامه شماره ۸۱-۳۷۹۵ مورخ ۸۱/۷/۲۷ در خصوص اقدامات انجام یافته در زمینه اجرای اصل ۱۷۱ قانون اساسی مراتب از دادگستری استان تهران استعلام گردید. پاسخ واصله از معاون رییس کل دادگستری استان تهران و سرپرست مجتمع قضایی شهید مطهری حاکی است که تاکنون در مورد اجرای اصل ۱۷۱ قانون اساسی مورد خاصی مشاهده نشده است؛ پس از وصول پاسخ از بقیه مجتمع‌ها متعاقباً اعلام می‌گردد.

محمود شیرج

رییس نهاد قوه قضاییه

وظیفه دستور نظارت بر اجرای قانون اساسی
۱۹۰

بسمه تعالی

شماره ۱/۸۱/۱۵۸۲۲۲

تاریخ ۱۳۸۱/۸/۲۱

جناب آقای دکتر مهرپور

مشاور محترم رئیس جمهور و رئیس هیات یگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

عطف بنامه شماره ۳۵۸۹ - ۸۱ مورخ ۸۱/۴/۱۲ به پیوست تصویر جوابیه شماره
۵۰/۴۵۴۳ مورخ ۸۱/۸/۷ در پیوسته کل محترم دادگستری استان تهران جهت ملاحظه ارسال
می‌گردد.

محمود شیریج

رئیس نهاد قوه قضائیه

بسمه تعالی

شماره ۵۰/۴۵۴۳

تاریخ ۱۳۸۱/۸/۱

جناب آقای شیرج (دام عزه)
ریاست محترم نهاد قوه قضائیه

با سلام و تحیات؛

بازگشت بشماره ۱/۸۷۷۵۲۳ ۸۱/۴/۲۷ در مورد اجرای اصل ۱۷۱ قانون اساسی (جبران خسارت وارده به افراد ناشی از اشتباه قضایی) از تمامی واحدهای قضایی تابعه دادگستری استان تهران اعم از مجتمع‌های قضایی، دادگستری‌ها، دادگاه‌های عمومی بخش‌ها استعلام گردید، در پاسخ به اتفاق اعلام نمودند. در زمینه اجرای اصل فوق‌الاشعار تا بحال هیچ‌گونه درخواستی برای مطالبه یا جبران خسارت به آن واحد ازایه نگردیده. مراتب جهت استحضار حضرت عالی اعلام می‌شود.

عباسعلی علیزاده.

رییس کل دادگستری استان تهران

بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱۳۶۶۱

تاریخ ۱۳۸۱/۵/۱۴

جناب آقای شیخ

ریاست محترم نهاد قوه قضائیه

با سلام

با توجه به اصل ۱۱۳ و مسئولیت رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی و با عنایت به ماده ۱۳ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری مصوب ۱۳۶۵ مجلس شورای اسلامی، دستور فرمایید اقداماتی که در اجرای بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی از سوی قوه قضائیه صورت گرفته و نتایجی که به دست آمده و موانع و مشکلاتی که احیاناً در این راه وجود داشته است را جهت استحضار ریاست محترم جمهوری به این هیأت ارسال نمایند.

حسین مهرپور

مشاور رئیس جمهور و

رئیس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۱/۸۱/۱۴۴۵۹

تاریخ ۱۳۸۱/۸/۱

جناب آقای دکتر حسین مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

بازگشت به نامه شماره ۸۱-۳۶۶۱ مورخ ۸۱/۵/۱۴ بنابر اعلام شورای عالی توسعه قضایی در اجرای بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی:

- ۱- انجام برنامه تحقیقاتی در زمینه توسعه ساختار عدالت کیفری
- ۲- تشکیل شورای عالی توسعه قضایی در راداندازی کمیسیون‌های سیاست جنایی و قوانین کیفری به منظور تهیه لوایح مناسب کیفری و با مبانی پیشگیرانه
- ۳- انجام برنامه‌های اصلاحی و پیشگیرانه در سازمان زندان‌ها
- ۴- تأسیس مراکز پس از خروج در سازمان زندان‌ها
- ۵- اقدام برای تأسیس معارنیت پیشگیری از وقوع جرم
- ۶- آموزش قضات

از اهم تلاش‌های قوه قضاییه در اجرای بند ۵ اصل مذکور می‌باشد مهمترین مشکلات و موانع عبارتند از:

- ۱- عدم وجود یک مرکز ملی برای اجرای برنامه‌های پیشگیری از جرم
- ۲- فقدان یک سیاست ملی پیشگیری از جرم
- ۳- فقدان بودجه مستقل پیشگیری از جرم
- ۴- عدم حساسیت و توجه عمومی به مسأله پیشگیری از جرم ضمناً زمانی می‌توان به موفقیت برنامه‌های پیشگیری از جرم امیدوار بود که این برنامه‌ها در قالب یک طرح ملی و همه جانبه باشد و علاوه بر پیشگیری از وقوع جرم، مانع از بزه دیده شدن جامعه نیز باشد.

این طرح دارای مشخصات و اهدافی است که هم‌اکنون در دبیرخانه شورای عالی توسعه قضایی در شرف تهیه و تدوین می‌باشد.

محمود شیخ
رئیس نهاد قوه قضاییه

اصل ۸ قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۵۹۴

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۲

حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای ابطحی
معاون محترم حقوقی و امور مجلس رییس جمهور

با سلام

با توجه به اصل ۱۱۳ قانون اساسی و مسئولیت رییس جمهور، دستور فرمایید
اقداماتی که در جهت تدوین قانون برای اجرای اصل هشتم قانون اساسی بعمل آمده
است، برای این هیأت ارسال گردد.

حسین مهرپور

مشاور رییس جمهور و

رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۱۷۹۶۰

تاریخ ۱۳۸۱/۴/۲۲

جناب آقای مهربور
مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

عطف به نامه شماره ۸۱-۲۵۹۴ مورخ ۱۳۸۱/۴/۱۲ در رابطه با تهیه پیش نویس طرح اجرای اصل هشتم قانون اساسی اعلام می دارد: طرح مذکور در اداره کل پژوهش و اطلاع رسانی این معارنت تحت بررسی است که تا پایان تیرماه آماده و رایه خواهد گردید.

سیدمحمدعلی ابطیحی